

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Випуск 2, 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Головний редактор:

Сверлюк Ярослав Васильович, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Члени редакційної колегії:

Аніщенко Вікторія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін, Пенітенціарна академія України, Україна

Березовська Людмила Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Бобечко Оксана Юрївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

Буцяк Вікторія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Грібінченко Юлія Олександрівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії музики та музичної етнографії, Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Україна

Джус Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Кіндратюк Богдан Дмитрович, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика педагогічного факультету, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Клепар Марія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Крижановська Тетяна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Крусь Оксана Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Кьон Наталя Георгіївна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри вокально-хорової підготовки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Україна

Лупаренко Світлана Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

Обух Людмила Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Потапчук Тетяна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Пріма Дмитро Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Прокопчук Вікторія Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Реда Яцїне (Reda Jasynė), доктор соціальних наук (освіта), доцент, Університет Клайпеди (Klaipėda University), Литва

Рибалко Людмила Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Ужинський Михайло Юрійович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Цюлюпа Наталія Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри естрадної музики, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Засновано у 2022 році. Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1742 від 23.05.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04137.
Суб'єкт у сфері друкованих медіа – РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (вул. Степана Бандери, буд. 12, м. Рівне, 33028, rectorat@rshu.edu.ua, тел. (0362) 63-62-09)

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, італійська, литовська, іспанська, болгарська.

Періодичність видання: 4 рази на рік.

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 26.06.2025 р. № 6).

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України № 220 від 21.02.2024. (спеціальності: A1 – Освітні науки, A4 – Середня освіта (за предметними спеціальностями), A5 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)).

Офіційний сайт видання:
<https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/art>

ЗМІСТ

<i>Дун Пей</i> ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРАВА.....	5
<i>Заболотний П. О.</i> ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВИКОНАВЦЯ-ДУХОВИКА НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ.....	11
<i>Короїд Т. В.</i> ТРАНСВЕРСАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В РАКУРСІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ	16
<i>Крижановська Т. І., Крусь О. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ У КОНТЕКСТІ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ.....	23
<i>Левчук Н. О.</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	29
<i>Макеєнков П. С., Жуковіна В. Ю.</i> ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ.....	35
<i>Мельничук С. Ф.</i> ЕКЗЕГЕЗА КЛАСИЧНОЇ МУЗИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У РОЗРІЗІ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ ВИКЛИКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	45
<i>Ніколаєску І. О., Соловей Ю. О.</i> КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЗРІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ.....	50
<i>Овсіюк Н. М.</i> ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЕСТРАДНОГО ПЕДАГОГА-ВОКАЛІСТА.....	57
<i>Остапович К. В.</i> ПРОЄКТ «ТЕРИТОРІЯ А» ЯК ІНДИКАТОР КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ЕСТРАДИ КІНЦЯ ХХ СТ.....	62
<i>Потапчук Т. В., Рокішук І. І., Ковлева М. Б.</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	71
<i>Сверлюк Я. В., Сверлюк Л. І., Онищук Н. В.</i> НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ДИРИГЕНТА ОРКЕСТРОВОГО КОЛЕКТИВУ В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ.....	78

CONTENTS

<i>Pei Dong</i> INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LEGAL PROFESSIONALS.....	5
<i>Zabolotny P.</i> PEDAGOGICAL ASPECTS OF TRAINING A NEW GENERATION BRANCH PERFORMER.....	11
<i>Koroid T.</i> TRANSVERSAL COMPETENCES IN TERMS OF PERSONAL DEVELOPMENT OF A EUROPEAN-LEVEL TEACHER.....	16
<i>Kryzhanovska T., Krus O.</i> FEATURES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE CONDITIONS OF MUSIC DISCIPLINES OF THE HISTORICAL-THEORETICAL CYCLE.....	23
<i>Levchuk N.</i> THE EFFECTIVENESS OF USING MUSIC THERAPY IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN.....	29
<i>Makeienkov P., Zhukovina V.</i> FORMATION OF PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF FUTURE SPECIALISTS IN PERFORMING ARTS THROUGH ART PROJECTS.....	35
<i>Melnychuk S.</i> EXEGESIS OF THE CLASSICAL MUSICAL SCARY OF WESTERN EUROPE AT THE ROSE OF CULTURAL-SPIRITUAL WICKS OF THE 19TH CENTURY.....	45
<i>Nikolaesku I., Solovei Yu.</i> CONSTITUTIONAL SECTION AS A TOOL FOR DIAGNOSING THE LEVEL OF ARTISTIC AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF CHILDREN OF ELDERLY PRESCHOOL AGE USING NON-TRADITIONAL DRAWING TECHNIQUES.....	50
<i>Ovsiiuk N.</i> ON THE ISSUE OF DEVELOPING ACTING SKILLS IN THE TRAINING OF A POP VOCAL TEACHER.....	57
<i>Ostapovych K.</i> PROJECT "TERYTORIA A" AS AN INITIATOR OF CULTURAL TRANSFORMATIONS OF THE UKRAINIAN SINGING STAGE AT THE END OF THE 20TH CENTURY.....	62
<i>Potapchuk T., Rokishchuk I., Kovleva M.</i> METHODOLOGY OF FORMING AESTHETIC COMPETENCE OF ARTISTIC SPECIALTIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING.....	71
<i>Sverliuk Ya., Sverliuk L., Onishchuk N.</i> INNOVATIVE APPROACHES TO THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ORCHESTRA CONDUCTORS IN MUSIC AND PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE.....	78

УДК 373.3.016;78.087

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2025-2-5>

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Левчук Наталія Олександрівна

здобувачка вищої освіти

Рівненського державного гуманітарного університету

ORCID ID: 0000-0003-2479-9286

e-mail: deep.soft.soul@gmail.com

Наукове дослідження присвячене аналізу ефективності використання музикотерапії у формуванні комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку. Як стверджують науковці, дефіцит спілкування загрожує не лише інформаційним голодом і психологічним дискомфортом, а й різноманітними захворюваннями та психологічними розладами, «найневинніший» із яких – хронічний депресивний стан. У статті розглядаються методи застосування музикотерапії як інноваційного підходу, спрямованого на оптимізацію процесу навчання та розвитку особистості. Результати базуються на аналізі психологічних та педагогічних аспектів використання музики в навчальному середовищі. Розглядається проблема комунікативних здібностей в учнів молодшого шкільного віку шляхом аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних учених.

З'ясовано, що музика розвиває комунікативні здібності та навички міжособистісного спілкування, об'єднує людей різних національностей, культур, віку, професій, сприяє розкріпаченню та активізує міжособистісну комунікацію, долаючи різноманітні комунікаційні бар'єри. Зазначено, що комунікаційні навички є ключовим елементом у соціальному та академічному житті кожної дитини, а їх розвиток у молодшому шкільному віці впливає на подальший успіх у навчанні та соціальній адаптації.

Зважаючи на актуальність такої теми, у статті описано чинники безпосереднього впливу музики на формування комунікативних здібностей дитини саме в молодшому шкільному віці. Ця робота містить у собі аналіз досліджень, які висвітлюють внесок музичного мистецтва у розвитку комунікативних здібностей особистості.

Ключові слова: музикотерапія, молодші школярі, комунікативні здібності, музика, особистісний розвиток.

THE EFFECTIVENESS OF USING MUSIC THERAPY IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN

Nataliia Levchuk

Rivne State University of the Humanities

The research study analyzes the effectiveness of music therapy in developing the communication skills of primary school children. According to scientists, the lack of communication is fraught not only with information hunger and psychological discomfort, but also with various diseases and psychological disorders, the most “innocent” of which is chronic depression. The article discusses the methods of using music therapy as an innovative approach aimed at optimizing the process of learning and personal development. The results are based on the analysis of psychological and pedagogical aspects of using music in the learning environment. The problem of communicative abilities in primary school students is considered by analyzing the research of domestic and foreign scientists.

It has been found that music develops communication abilities and interpersonal skills, unites people of different nationalities, cultures, ages, professions, promotes liberation and intensifies interpersonal communication, overcoming various communication barriers.

Given the relevance of this topic, the article describes the factors of direct influence of music on the formation of a child's communicative abilities in primary school age. This work contains an analysis of studies that highlight the contribution of musical art to the development of communication abilities of the individual.

Key words: music therapy, elementary school children, communicative abilities, music, personal development.

© Левчук Н. О., 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Актуальність проблеми «Використання музикотерапії у формуванні комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку» полягає в тому, що у сучасному світі все більше уваги приділяється розвитку комунікативних навичок у дітей. Це зумовлено тим, що успішність у навчанні, соціальній адаптації та подальшому професійному зростанні значною мірою залежить від уміння ефективно спілкуватися.

Музикотерапія як метод впливу на психічний стан людини через музику виявляється ефективним засобом стимулювання комунікативних здібностей. Музика може викликати різноманітні емоції, сприяти релаксації, концентрації уваги, підвищенню настрою, що сприяє встановленню контакту з оточуючими.

Для дітей молодшого шкільного віку, які тільки починають освоювати навички соціальної взаємодії, музикотерапія може стати важливим інструментом. Вона допомагає дітям відкритися, висловити свої почуття та думки, навчитися слухати інших та взаємодіяти з ними.

Таким чином, вивчення та розробка методик використання музикотерапії для формування комунікативних здібностей у дітей молодшого шкільного віку є актуальною та перспективною проблемою сучасної педагогіки та психології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що в українській психолого-педагогічній науці останніх років з'являються праці таких науковців, як О. Михайличенко (Михайличенко, 2004), О. Овчарук (Овчарук, 2001), Е. Печерська (Печерська, 2001), О. Ростовський (Ростовський, 2001), в яких розглядаються загальні тенденції розвитку української музичної освіти.

Найбільш відомим музикотерапевтом-практиком України є Віктор Гаврилюк, який вважає, що «...музикотерапія належить саме до методів цілісного впливу на організм. Адже звук (його електромагнітні коливання) діє не на окремі органи, а на мозок» (Драганчук, 2016, с. 158).

Дослідження з музичної терапії активно проводять такі зарубіжні науковці, як: Г. Лозанов (Болгарія), П. Гамель (Німеччина), Т. Натансон та Е. Галінська (Польща), А. Понтвік (Швеція), Т. Едісон (США) (Драганчук, 2016, с. 135–136).

На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній науці є досить велика кількість праць, присвячених проблемі комунікативних здібностей. Найбільша кількість психологічних досліджень з такої проблематики наявна в психології (В. Драганчук, С. Шабутін, Л. Кузьмінська).

Метою цієї статті є проведення наукового аналізу та оцінки ефективності використання музикотерапії як педагогічного інструменту у процесі формування комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку. Дослідження спрямоване на встановлення впливу музикотерапії

на покращення комунікативних навичок дітей та визначення ролі цього методу в педагогічному процесі для забезпечення кращого спілкування та мовленнєвої компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому суспільстві нині виникла докорінна проблема гуманітарної освіти, оскільки велика частина молоді часто виявляє ознаки агресії, жорстокості та аморальності. Тому важливо вже з раннього віку вносити у світогляд дітей норми поведінки, сформовані у суспільстві протягом тривалого періоду його розвитку. Відзначимо, що проблема взаємин між людьми завжди залишалася актуальною, особливо важливі міжособистісні взаємини для молодого покоління. Філософи, психологи, педагоги, соціологи та представники інших галузей (І. Бех, А. Грись, В. Галузинський, М. Євтух, І. Зязюн, Г. Дегтярьова, Л. Руденко, В. Гаврюшенко, В. Гриньова) систематично вивчають ці міжособистісні відносини. Усе це свідчить, що проблема гуманних взаємин завжди залишалася однією з найбільш актуальних у людській історії.

У вихованні комунікативних навичок велике значення приділяється вітчизняній педагогіці, особливо в дошкільному та ранньому шкільному віці, оскільки саме цей період вважається найбільш сприятливим для формування у дитини різних видів почуттів. Це є періодом, коли виникають великі можливості для систематичного та послідовного гуманного виховання. Важливо вчити дитину самостійно оцінювати та аналізувати свої дії, враховуючи інтереси соціуму. Психологи підтверджують, що молодший шкільний вік відзначається підвищеною сприйнятливістю до зовнішніх впливів, вірою в істинність усього, безпосередністю у поведінці. Ці особливості становлять запору для навчання та виховання молодших школярів.

Невід'ємною умовою формування моральної сфери дитини є організація спільної діяльності, яка сприяє розвитку спілкування та взаємодії між дітьми, у процесі якої дитина освоює соціально-історичний досвід, отримує уявлення про іншу людину та про саму себе, свої можливості та здібності. Формування особистості дитини, зокрема виховання в ній комунікативних здібностей, є складним педагогічним процесом, пов'язаним із емоційним сприйняттям навколишнього світу.

Слово «*комунікація*» латинського походження і в дослівному перекладі означає «з'ясовувати», «радитися», «робити спільним, загальним». Утворене від нього «*communicatio*» розуміють як «передачу, повідомлення». У філософському словнику «*комунікація*» – це категорія філософії, що означає спілкування, за допомогою якого «Я» знаходить себе в іншому (Фіцула, 2002, с. 207). Багато дослідників, вивчаючи зазначену проблему, зро-

били висновок, що насправді комунікація – це лише один зі складників спілкування (Б. Паригін, Е. Соколов). Зокрема, відштовхуючись від того, що комунікація є процесом обміну інформацією між індивідами (а спілкування передбачає не лише згаданий аспект), вважає її лише одним із параметрів спілкування. Поняття «спілкування» має такі три параметри: комунікативний (передавання інформації), інтерактивний (взаємодія) і перцептивний (взаємосприймання). До аналогічної класифікації вдається також А. Курова, щоправда, називаючи перелічені чинники не параметрами, а сторонами спілкування (Курова, 2020).

Комунікативні здібності – це здібності до створення міжособистісних відносин, що забезпечують успішну колективну діяльність, визначення свого місця в ній, здатність привертати до себе людей. Саме комунікативні здібності забезпечують ефективність спілкування з іншими людьми та психологічну сумісність у спільній діяльності (Платонов, 1986). Без спілкування життя людини неможливе, а нерозвинені своєчасно комунікативні здібності негативно впливають на подальший розвиток особистості, її комунікативну діяльність. Велика кількість учнів мають низький рівень комунікативності. У них відсутня потреба у спілкуванні з людьми, їхні контакти часто формальні. Часто учні не цікавляться життям оточення, уникають людей. Пріоритетом для таких дітей є не контакти з людьми, а надмірне «спілкування» з гаджетами, комп'ютером тощо. Під час спілкування вони виявляють скутість у поведінці та емоціях, не йдуть на компроміс. У справах такі старшокласники обов'язкові, але не досить гнучкі, для них характерна потайність, підозрілість, обережність, егоїстичність. Вони намагаються працювати на самоті, уникають колективних заходів.

Ми можемо зробити висновок, що без спілкування життя людини неможливе, а нерозвинені своєчасно комунікативні здібності негативно впливають на подальший розвиток особистості, її комунікативну діяльність. Тому без достатнього рівня розвитку комунікабельності, без необхідної актуалізації комунікативного потенціалу жодна взаємодія не може бути ефективною. Таким чином, науковий аналіз цього питання стає своєрідним ключем до розв'язування багатьох психологічних проблем міжособистісної взаємодії у сімейно-побутовому середовищі.

Останнім часом набуває актуальності музикотерапія – галузь психотерапії, що поєднує ідеї гуманної особистісно орієнтованої педагогіки з окремими психотерапевтичними технологіями. Вона адаптує різні психотерапевтичні техніки до проблем дитячого віку, зокрема проблем соціалізації, почуття неповноцінності, відчуженості у соціальних контактах, тривожності тощо. Поняття музикотерапії у сучасній психолого-

педагогічній науці є інтегрованим, об'єднує два складники: «музику» (від грец. *music* – мистецтво організації музичних звуків) та «терапію» (від грец. *therapeia* – лікування). Це метод, що використовує музику як засіб корекції, як провідний чинник впливу (прослуховування музичних творів, індивідуальні та групові заняття музикою). О. Федій наголошує, що музикотерапія є ключовим видом психолого-педагогічного, естетотерапевтичного впливу на особистість. Вона запропонувала власну класифікацію форм музикотерапії, виділивши такі:

- спільне прослуховування музичних творів, спрямоване на підтримку вербальних комунікативних контактів (комунікативна форма);
- досягнення катарсису, емоційного очищення (реактивна форма);
- зниження нервово-психічної напруги (регулятивна форма);
- терапевтично спрямована музична діяльність, пов'язана з відтворенням казок, оповідань, фантазуванням уявних образів у розмові, мовленнєво-мовною імпровізацією (Федій, 2009).

Незважаючи на давнє існування музикотерапії як науки про позитивно-лікувальний вплив музики на людину, вона залишається не досить дослідженою. Теоретичні аспекти цієї науки поки не отримали певної системності. В контексті музичної терапії важливо підкреслити не лише її лікувальний потенціал, який поліпшує функції організму, але також можливості використання музики для виховання та систематичного впливу на особистість у разі різних захворювань. Ритм, мелодія та гармонія, присутні в музичних творах, мають прямий вплив на лікування та виховання (Кузьмінська, 2011).

У другій половині ХХ століття збільшилася увага до музичної терапії та механізму її впливу на організм. Ймовірно, цей ріст інтересу пояснюється науково-технічним прогресом, який дав можливість досліджувати фізіологічні реакції, що відбуваються в організмі відповідно до впливу музикотерапії, на більш високому рівні. Водночас ця зацікавленість зумовлена можливістю використання музики як одного з інструментів для запобігання втомі, стресам і підвищення продуктивності.

Музична терапія – це методологічний підхід, який використовує підбрану музику для лікування, реабілітації, виховання, навчання дітей і дорослих. Практика використання музичної терапії сягає своїми коренями в давні часи, і докази цілющого впливу музики були помічені у різних культурах, включаючи стародавній Китай, Єгипет і Грецію. Наприкінці ХІ століття перський вчений, лікар і музикант Авіценна (*Abu Ali al-Husayn ibn Abd Allah ibn Sina*, близько 980 р.н.) включив розділ, присвячений лікуванню звуком, у свою енци-

клопедію «Канон лікарської науки» (Ibn Sina's Canon of Medicine). Пізніше, у 1621 році, англійський філософ Роберт Бертон висловив думку у своєму творі «Анатомія меланхолії», що музика може мати цілющий вплив на нервові розлади. У XIX столітті європейські психологи почали впроваджувати музичну терапію у практику, і лише у середині XX століття вона стала предметом наукового вивчення (Mary Ann Lund, 2020).

Молодший шкільний вік є періодом важливого розвитку індивідуальності дитини, і в цьому контексті формування її особистості виконує вирішальну роль. Для досягнення цього процесу розцінюються різні чинники, серед яких велике значення мають позитивна мотивація, ефективна постановка цілей, адекватна самооцінка, відчуття власної самоцінності, прагнення до самопізнання та саморозвитку, оптимальний рівень тривожності, розвинений самоконтроль та саморегуляція поведінки, а також сформована суб'єктна позиція у процесі навчання.

У молодшому шкільному віці освітня і музична діяльність виступають як важливі аспекти формування індивідуальності дитини. Музична діяльність включає у себе різні методи і засоби для розуміння музичного мистецтва, а також для осмислення навколишнього середовища та власної особистості дитини. Вона сприяє як розвитку музичних здібностей, так і загальному розвитку дитини. Основними видами музичної діяльності є слухання музики, хоровий і сольний спів, пластичне інтонування, гра на музичних інструментах, імпровізація, а також засвоєння музичних знань.

Ефективність використання музикотерапії у формуванні комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку базується на кількох ключових аспектах, таких як:

- розвиток комунікативних навичок: у сучасному інформаційному суспільстві ефективне спілкування та вміння виразно комунікувати є надзвичайно важливими. Діти повинні навчитися виразно висловлювати свої думки, слухати і розуміти інших, а також вміти вести діалог. Музикотерапія може внести важливий внесок у формування цих навичок;

- психосоціальний розвиток: молодший шкільний вік - переваги індивідуального підходу: кожна дитина унікальна, і музикотерапія може бути адаптована до конкретних потреб і здібностей кожного учня. Цей індивідуальний підхід може допомогти покращити комунікативні навички кожної дитини;

- позитивний вплив музики: дослідження показують, що музика може мати позитивний вплив на психічне та фізичне здоров'я. Вона може допомогти зменшити стрес, покращити настрій і створити сприятливе середовище для навчання та спілкування.

З урахуванням цих аспектів дослідження ефективності музикотерапії у формуванні комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку є надзвичайно важливим та актуальним напрямом у педагогічній практиці та наукових дослідженнях.

Музикотерапія є одним зі складових підходів до стимулювання та розвитку комунікативних навичок у дітей. Цей метод заснований на використанні музики як інструмента для сприяння спілкуванню та виразному мовленню. Роль музикотерапії у формуванні комунікативних навичок надзвичайно важлива і включає у себе кілька аспектів:

- підвищення мовленнєвої компетенції: музикотерапія допомагає дітям розвивати вокабуляр (об'єм слів, якими володіє людина), правильну артикуляцію та ритмічність мовлення через спів, виконання текстів та ігри на мовну тематику;

- сприяння сприйняттю та розумінню мови: музика може допомагати дітям розуміти значення слів, виразів та мовних структур, особливо через співпрацю інтерактивних текстів та ігор зі слухання музики;

- розвиток аудіальної уваги: під час музикотерапії діти навчаються уважно слухати і реагувати на звукові подразники, що покращує їхню аудіальну увагу, що є важливим аспектом комунікації;

- сприяння емоційному спілкуванню: музика відома своєю здатністю виражати емоції. Діти, зокрема ті, які мають проблеми зі спілкуванням, можуть використовувати музику для виразного вираження своїх почуттів та емоцій;

- підвищення соціальних навичок: групові заняття з музикотерапії створюють можливість для спілкування та спільної діяльності, що сприяє розвитку соціальних навичок, включаючи співпрацю, взаємодію та спільне вирішення завдань.

Музикотерапія впливає на різні аспекти комунікативних навичок та допомагає дітям розвивати важливі вміння, необхідні для успішного спілкування та взаємодії з іншими. Цей метод може бути особливо корисним для дітей з різними видами комунікативних викликів, а також для загального розвитку всіх дітей.

За Е. Гастоном, музична терапія має потенціал сприяти формуванню та підтримці відносин між людьми, а також підвищувати самооцінку завдяки процесу самоактуалізації (Антонова-Турченко, 1997).

Для того щоб визначити характер необхідного терапевтичного впливу музикотерапії, розробити відповідну музичну програму, необхідно знати музичні смаки і уподобання такої категорії респондентів. Найголовнішим компонентом заняття стосовно використання музикотерапії є співтворчість, яка виявляється на рівні безпосередньої, емоційної чутливості до музики. На початковому етапі це досить складне завдання, тому і не дивно,

що являє собою педагогічну проблему в процесі музично-естетичного виховання. Однак налагоджена робота викладача, активне використання ним інноваційних технологій, зокрема, музикотерапії, дають плідні результати в напрямі корегування емоційної сфери учня.

Таким чином, музикотерапія є методом, завдяки якому музика використовується як засіб корекції комунікативних навичок. Численні методики музикотерапії, такі як музично-рухові ігри та вправи, рецептивне сприйняття музики, гра на дитячих шумових і музичних інструментах та інші, передбачають як цілісне та ізольоване використання музики як основного та провідного чинника впливу, так і доповнення музичним супроводом інших корекційних прийомів для посилення їх впливу та підвищення ефективності.

Висновки. Музикотерапія як галузь психотерапії є важливим інструментом для розв'язання соціальних та психологічних проблем, з якими

стикаються діти, зокрема в контексті соціалізації та емоційного розвитку. Вона може бути ефективною для покращення комунікативних навичок, емоційного виразу, а також сприяти загальному розвитку особистості дитини. Музична діяльність, яка включає у себе слухання музики, спів, гру на інструментах та імпровізацію, має значення не лише для розвитку музичних здібностей, але й для загального розвитку дитини. Вона сприяє розвитку мовлення, аудіальної уваги, а також підвищує соціальну активність та співпрацю. Музикотерапія сприяє формуванню та розвитку комунікативних навичок у дітей.

Усе вищезазначене підкреслює важливість музики та музикотерапії у формуванні особистості та розвитку дітей і дорослих. Ці методи можуть відкривати нові можливості для розвитку особистості, покращення комунікації та сприяти загальному психологічному та соціальному благополуччю.

Література:

1. Михайличенко О. В. (2004). Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. Суми : Наука, 210 с.
2. Овчарук О. В. (2001). Розвиток музично-педагогічної думки в Україні на початку XX століття (1905–1925 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Київ, 20 с.
3. Печерська Е. П. (2001). Уроки музики в початкових класах : навчальний посібник. Київ : Либідь, 272 с.
4. Ростовський О. Я. (2001). Методика викладання музики у початковій школі : навчально-методичний посібник. 2-е вид., доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 216 с.
5. Драганчук В. М. (2016). Музична психологія і терапія : навчальний посібник. Луцьк : Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 230 с.
6. Фіцула М. М. (2002). Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 528 с.
7. Курова А. В. (2020). Психологія спілкування : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 79 с.
8. Платонов К. К. (1986). Структура и развитие личности. М.: Наука, 256 с.
9. Федій О. А. (2009). Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* № 11 (174). С. 282–292.
10. Кузьмінська Л. (2011). Зміст та цілі музикотерапії в соціально-педагогічній роботі з дітьми-інвалідами. *Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації».* № 5 С. 152–157.
11. Ibn Sina's Canon of Medicine: 11th century rules for assessing the effects of drugs. Канон медицини Ібн Сіні: правила XI століття для оцінки дії ліків.
12. Mary Ann Lund (2020). "My mistress Melancholy" / ed. by Sam Dresser. *Journal Aeon* is published by Aeon Media Group Ltd. 17 February.
13. Антонова-Турченко О. Г. (1997). Музична психотерапія : посібник-хрестоматія. Київ : ІЗІН, 1997. 260 с.

References:

1. Mykhailychenko O. V. (2004). *Osnovy zahalnoi ta muzychnoi pedahohiky: teoriia ta istoriia* [Fundamentals of general and musical pedagogy: theory and history]. Sumy: Nauka, 210 s.
2. Ovcharuk O. V. (2001). *Rozvytok muzychno-pedahohichnoi dumky v Ukraini na pochatku XX stolittia (1905 – 1925 rr.): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets.: 13.00.02* [The development of musical and pedagogical thought in Ukraine at the beginning of the 20th century (1905–1925): author's abstract. thesis for obtaining sciences. candidate's degree ped. sciences: spec.: 13.00.02]. Kyiv, 20 s.
3. Pecherska E. P. (2001). *Uroky muzyky v pochatkovykh klasakh: navchalnyi posibnyk* [Music lessons in primary school: Study guide]. Kyiv: Lybid. 272 s.
4. Rostovskiy O. Ya. (2001). *Metodyka vykladannia muzyky u pochatkovii shkoli: navchalno-metodyichnyi posibnyk. 2-e vyd., dop.* [Methods of teaching music in primary school: Study guide. 2nd ed.]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 216 s.
5. Drahanchuk V. M. (2016). *Muzychna psykholohiia i terapiia: navchalnyi posibnyk* [Musical psychology and therapy: a textbook]. Lutsk: Lesya Ukrainka East European National University. 230 s.

6. Fitsula M. M. (2002). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych pedahohichnykh zakladiv osvity* [Pedagogy: A textbook for students of higher pedagogical institutions of education]. Kyiv: Academia Publishing Centre. 528 s.
7. Kurova A.V. (2020). *Psykhologhiia spilkuвання: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia здобувачив vyshchoi osvity fakultetu psykhologhii, politolohii ta sotsiolohii NU «OluA»* [Psychology of communication: a study guide for higher education students of the Faculty of Psychology, Political Science and Sociology of the National University "OUA"]]. Odesa: Phoenix. 79 c.
8. Platonov K. K. (1986). *Struktura y rozvytok osobystosti* [Structure and development of personality]. M.: Science. 256 s.
9. Fedii O. A. (2009). *Muzykoterapiia v profesiinii diialnosti suchasnoho pedahoha* [Music therapy in the professional activity of a modern teacher]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical sciences*, № 11 (174). S. 282–292.
10. Kuzminska L. (2011). *Zmist ta tsili muzykoterapii v sotsialno-pedahohichnii roboti z ditmy-invalidamy* [Content and goals of music therapy in social and pedagogical work with disabled children]. *Ukrainian scientific journal "Education of the region. Political Science, Psychology, Communications"*, № 5. 152–157.
11. Ibn Sinas Canon of Medicine: 11th century rules for assessing the effects of drugs. Kanon medytsyny Ibn Siny: pravyla XI stolittia dlia otsinky dii likiv.
12. Mary Ann Lund (2020). "My mistress Melancholy" / ed. by Sam Dresser. *Journal Aeon* is published by Aeon Media Group Ltd. 17 February.
13. Antonova-Turchenko O. H. (1997). *Muzychna psykhoterapiia: posibnyk-khrestomatiia* [Musical psychotherapy: a textbook]. Kyiv: Izin, 260 s.

Стаття надійшла: 05.06.2025

Стаття прийнята: 16.06.2025

Стаття опублікована: 20.08.2025

Наукове видання

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості

Випуск 2, 2025

Засновано у 2022 році

Засновник:

Рівненський державний гуманітарний університет

Періодичність видання: 4 рази на рік

Українською та англійською мовами

Коректура • В. О. Бабиш
Комп'ютерна верстка • О. І. Молодецька

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 10.
Підписано до друку 27.06.2025.
Зам. № 0925/707. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.